

כיצד נהיה ה' למלך? עיון בדימויי מלכות ה' במקרא פרופ' דוד פרנקל

שיעור 1: מלכות ה' – מצב תמידי או אירוע דרמטי?

אדון עולם, סידור התפילה

בְּטָרִם כָּל-יִצְיִר נִבְרָא,	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מֶלֶךְ
אֲנִי מֶלֶךְ שְׁמוֹ נִקְרָא.	לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצוֹ כָּל,
לְבַדּוֹ יִמְלֹךְ נִוְרָא.	וְאַחֲרַי כְּכֹלֹת הַכֹּל,
וְהוּא יִהְיֶה בְּתַפְאָרָה.	וְהוּא הָיָה וְהוּא הָיָה,

אנומה אליש, לוח שלישי, שורות 116-118; לוח רביעי, שורות 1-10, 13-28, בתוך: ש. שפרה ויעקב קליין, בימים הרחוקים ההם: אנתולוגיה משירת המזרח הקדום (עם עובד, 1996), עמ' 26-28

אם אמנם אנכי נוקם נקמתכם, אלכד את תאמת ואחיה אתכם –
כוננו המפחרת, גדלו והכריזו (רום) מעמדי! [...]
יסדו לו במת נסיכות, לפני אבותיו ישב למלוכה:

”הן אתה הנכבד באלים הגדולים! פקודתך, אין שוה (לה), מאמרך – (כמאמר) אנו!
מרדך, אתה הנכבד באלים הגדולים, פקודתך אין שוה (לה), מאמרך – (כמאמר) אנו!
מן היום הזה לא יופר דברך, הגבה והשפל אכן המה בידך. אכן, אמת מוצא פיך, לא יכזב מאמרך,

גם אחד באלים – גבול שמת, לא יעבר! [...]

מרדך, אכן אתה נוקם נקמתנו, נתנו לך מלכות על מלוא תבל כלה!
שב נא במחפרת, לו ירומם דברך, כלי מלחמתך לא יחטיאו, ירוצצו אויביך!
אדון, אשר בך בטח – נפשו פדה נא, והאל אשר חרש רעה – שפך נפשו!
הציבו "מזל" אחד בינותם, ויאמרו המה אל מרדך בכורם:
"פקדתך, אדון, אכן נעלה בקרב האלים; לאבד או לברא צוה – ויהי כן!
במוצא פיך – יאבד המזל; שוב, צוה לו – והמזל יופיע!
צוה, ובמוצא פיו אבד המזל; שוב, צוה לו – והמזל נברא.
כאשר (נפלאות) מוצא-פיו ראו האלים אבותיו, שמחו וברכו: "מרדך הוא המלך!"

תהילים מז, 4, 6-9

יְדַבֵּר עַמִּים תַּחֲתֵינוּ וּלְאֲמִים תַּחַת רַגְלֵינוּ. יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתֵנוּ אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר אָהַב סֵלָה. עֲלֵה
אֱלֹהִים בְּתִרְעָה יְהוָה בְּקוֹל שׁוֹפָר. זָמְרוּ אֱלֹהִים זָמְרוּ זָמְרוּ לְמִלְכֵנוּ זָמְרוּ. כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים זָמְרוּ
מִשְׁכִּיל. מֶלֶךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם אֱלֹהִים יֹשֵׁב עַל כְּסֵא קֹדֶשׁ.

תהילים כט, 1-3, 10

מִזְמוֹר לְדָוִד הִבּוֹ לַיהוָה בְּנֵי אֱלִים הִבּוֹ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז. הִבּוֹ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוּוּ לַיהוָה בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ.
קוֹל יְהוָה עַל הַמַּיִם אֵל הַכְּבוֹד הַרְעִים יְהוָה עַל מַיִם רַבִּים... יְהוָה לַמַּבּוּל יֹשֵׁב וַיֵּשֶׁב יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם.

תהילים פט, 6-15

וְיִוְדוּ שָׁמַיִם פְּלֹאֲךָ יְהוָה	אִף אֲמוֹנֹתֶךָ בִּקְהֵל קְדָשִׁים.
כִּי מִי בִשְׁחַק יַעֲרֹךְ לַיהוָה	יְדֹמָה לַיהוָה בְּבִנְיַי אֱלִים.
אֵל נַעֲרָץ בְּסוּד קְדָשִׁים רַבָּה	וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבָיו.
יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מִי כְמוֹךָ חֲסִין יְה	וְאֲמוֹנֹתֶךָ סְבִיבוֹתֶיךָ.
אֶתְּה מוֹשֵׁל בְּגֹאוֹת הַיָּם	בְּשׂוֹא גִלְיוֹ אֶתְּה תִשְׁבַּחֲהִם.
אֶתְּה דְכָאֵת כְּחֹלֵל רֶהֱב	בְּזֵרוּעַ עֲזָךְ פְּזֹרֶת אוֹיְבֶיךָ.
לְךָ שָׁמַיִם אִף לְךָ אֶרֶץ	תִּבַּל וּמִלְאָה אֶתְּה יִסְדֹתֶהִם.
צָפוֹן וַיִּמֵּן אֶתְּה בְּרֵאֲתֶהִם	תִּבּוֹר וַחֲרָמוֹן בְּשִׁמְךָ יִרְנָנוּ.
לְךָ זְרוּעַ עִם גְּבוּרָה	תַּעֲזֵ יָדְךָ, תִּרְוֹם יְמִינְךָ.
צָדֵק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כְּסָאֵךְ	חֶסֶד וְאַמֶּת יִקְדְּמוּ פְּנֵיךָ.

יחזקאל קויפמן, תולדות האמונה הישראלית, כרך א (דביר, תשכ"ט), 424-425

האגדה המקראית אינה רומזת, שהמלחמה היתה לפני בריאת העולם, כמו במיתוס הבבלי. המלחמה היתה ב"ימי קדם", והיא רק נסמכה למעשה בראשית... האגדה המקראית אינה תופסת איפוא את המלחמה כמלחמה בין כחות אלוהיים קדמונים הנלחמים זה עם זה על השלטון בעולם, אלא כמלחמה בין האלהים ובין בריותיו שמרדו בו והסתערו על עולמו להחריבו.

יונה ג, 4-10

וַיְחַל יוֹנָה לְבוֹא בְּעִיר מַהֲלַךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּנְיֹה נְהַפְכֹת. וַיֹּאמְרוּ אֲנָשֵׁי נִינְוָה בְּאֱלֹהִים וַיִּקְרָאוּ צוֹם וַיִּלְבְּשׁוּ שָׂקִים מְגֹדוֹלָם וְעַד קִטְנָם. וַיִּגַע הַדָּבָר אֶל מֶלֶךְ נִינְוָה וַיִּקָּם מִכְּסָאוֹ וַיַּעֲבֵר אֲדָרְתוֹ מֵעַלְיוֹ וַיִּכַּס שָׂק וַיֵּשֶׁב עַל הָאֶפֶס. וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּנִינְוָה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וַיִּגְדְּלוּ לְאָמֹר הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה הַבָּקָר וְהַצֹּאֵן אֵל יִטְעֲמוּ מֵאוֹמָה אֵל יִרְעוּ וּמִיָּם אֵל יִשְׁתּוּ. וַיִּתְכַּסּוּ שָׂקִים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וַיִּקְרָאוּ אֶל אֱלֹהִים בְּחִזְקָה וַיִּשְׁבוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הִרְעָה וּמִן הַחֲמָס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם. מִי יוֹדֵעַ יִשׁוּב וּנְחָם הָאֱלֹהִים וְשָׁב מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְלֹא נֹאכַד. וַיִּרְא הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדְּרָכָם הִרְעָה וַיִּנְחַם הָאֱלֹהִים עַל הִרְעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לָהֶם וְלֹא עָשָׂה.

שיעור 2: המלכת ה' בשירת האזינו - דברים לב

דברים לב, 1-43

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי כשעירם עלי דשא וכרביבים עלי עשב. כי שם יהוה אקרא הבו גדל לאלהינו. הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא. שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתל. ה' ליהוה תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלוא הוא אביה קנה הוא עשה ויכנה.

זכר ימות עולם בינו שנות דור ודור שאל אביה ויגדה זקניה ויאמרו לה. בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבלת עמים למספר בני ישראל. כי חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו. ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישמן יסבבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו. כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף יפרש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו. יהוה בדרך ינחנו ואין עמו אל נכר. ירכבהו על במתי ארץ ויאכל תנובת שדי וינקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור. חמאת בקר וחלב צאן עם חלב כרים ואילים בני בשן ועתודים עם חלב כליות חטה ודם ענב תשתה חמר. וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כשית ויטש אלוה עשהו וינבל צור ישעתו. יקנאהו בזרים בתועבת יכעסהו. יזבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב באו לא שערום אבתיכם. צור ילדה תשי ותשכח אל מחללה.

וירא יהוה וינאץ מכעס בניו ובנתיו. ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם כי דור תהפכת המה בנים לא אמן בם. הם קנאוני בלא אל כעסוני בהבליהם ואני אקניאם בלא עם, בגוי נבל אכעיסם. כי אש קדחה באפי ותיקד עד שאול תחתית ותאכל ארץ ויבלה ותלהט מוסדי הרים. אספה עלימו רעות חצי אכלה בם. מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי ושן בהמות אשלה בם עם חמת זחלי עפר. מחוץ תשפל חרב ומחדרים אימה גם בחור גם בתולה יונק עם איש שיבה.

אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם. לולי כעס אויב אגור פן ינפרו צרימו פן יאמרו ידינו רמה ולא יהוה פעל כל זאת. כי גוי אבד עצות המה ואין בהם תבונה. לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחרייתם. איכה ירדף אחד אלה ושנים יניסו רבבה אם לא כי צורם מכרם ויהוה הסגירם. כי לא כצורנו צורם ואיבינו פלילים.

כי מגפן סדם גפנם ומשדמת עמרה ענבמו ענבי רוש אשכלת מררת למו. חמת תנינם יינם וראש פתנים אכזר. הלא הוא כמס עמדי חתם באוצרת. לי נקם ושלם לעת תמוט רגלם כי קרוב יום אידם וחש עתדת למו.

כי ידין יהוה עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב.

ואמר אי אלהימו צור חסיו בו אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם יקומו ויעזרכם יהי עליכם סתרה. ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי. אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל. כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעלם. אם שנותי ברק חרבי ותאחו במשפט ידי אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשלם. אשכיר חצי מדם וחרבי תאכל בשור מדם חלל ושביה מראש פרעות אויב. הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו.

דברים לב, 43

נוסח המסורה: הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו.
נוסח קומראן: הרנינו שמים עמו, והתשתחו לו כל אלהים.
נוסח השבעים: הרנינו שמים עמו, והשתחו לו כל בני אלהים. הרנינו גוים עם עמו. ויעזו לו כל מלאכי אלהים.

תהילים פט, 6-7

וידו שמים פלאה יהוה   אף אמונתה בקהל קדשים.
כי מי בשחק יערך ליהוה   ידמה ליהוה בבני אלים.

דברים לב, 7-9

זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר
שאל אביו ויגדה זקניו ויאמרו לה.
בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם
יצב גבלת עמים למספר בני ישראל.
כי חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו.

פירוש רש"י על דברים לב, 8-9

בהפרידו בני אדם – כשהפיץ דור הפלגה, היה בידו להעבירן מן העולם.
ולא עשה כן, אלא יצב גבולת עמים – וקיימם ולא אבדם.
למספר בני ישראל – בשביל מספר בני ישראל שעתידין לצאת מבני שם, ולמספר שבעים נפש מבני ישראל שירדו למצרים, הציב גבולות עמים – שבעים לשון.
כי חלק י"י עמו – למה כל זאת? לפי שהיה חלקו כבוש ביניהם, ועתיד לצאת. ומי הוא חלקו – עמו.
ומי הוא עמו – יעקב חבל נחלתו.

רסיס ממגילת ספר דברים מקומראן

[בהנחי ל.../למספר

[בני אל]הים

תהילים כט, 1

הָבוּ לַיהוָה בְּנֵי אֱלֹהִים הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז

תהילים צו, 7

הָבוּ לַיהוָה מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז

תרגום יונתן לדברים לב, 8

כאשר הפריד עליון את העולם לעמים שיצאו מבני נח, כאשר נתן כתב ולשון לבני האדם בדור הפלגה, בו בזמן הוא הפיל גורל עם שבעים המלאכים שרי העמים אשר הוא התגלה להם (כאשר ירד) לראות את העיר. ובאותו זמן הציב את גבולות העמים כמספרם של שבעים בני ישראל אשר ירדו למצרים.

קריטיאס, בתוך: כתבי אפלטון כרך ד (שוקן, תשכ"ה), עמ' 110-108, 112-113

שהרי מקדמת דנא חילקו האלים ביניהם את הארץ כולה לפי אזוריה – בלא מריבה. שאין להעלות על הדעת, כאילו אלים לא ידעו מה הראוי לכל אחד מהם; אף לא זאת, שכמה מהם ביקשו לקנות לעצמם, דרך מריבה, ארץ שאינה שלהם, אף על פי שידעו שאותה ארץ יש לה שייכות יתר לאלים אחרים. בגורלות צדק, אפוא, זכו לשלהם, ויישבו את ארצותיהם; ולאחר שיישבון, גידלו אותנו, כגדל הרועים את עדריהם, שנהיה צאנם ויצוריהם, אך לא אילצו בכח גופני את גופינו, כאותם הרועים שמשתלטים על צאנם במכות, אלא הנחו את בעל החי מצד ירכתיו, שמשם יקל ביותר להפנותו לכל כיוון. וכשכוח השידול שימש להם הגה, כיוונו את נשמתו לפי רוחם. וכך היו קברניטיו של המין בן התמותה בכללו. והנה שאר האלים התנחלו בשאר אזורים וערכו ענייניהם; אולם היפיסטוס ואתיני, כשם שאביהם האחד הוריש להם תכונה משותפת, וכשם שבחינת אוהבי חכמה ואמנות נתייחדו לשניהם אותן השאיפות עצמן, אף זכו שניהם במשותף לארצנו זו, שכן מטבע ברייתה נודעה לארץ הזאת שייכות וזיקה אל סגולה טובה ותבונה. שם, אפוא, נטעו שני האלים הללו אנשים מצויינים שהיו ילידי האדמה הזאת, והתאימו לרוחם את סדרי המשטר שנתהווה.

והנה תחילתו של אותו סיפור ארוך היתה מעין זו: כבר אמרנו קודם בדבר התנחלות האלים, שהם חילקו בינם לבין עצמם את כל הארץ, לפי נחלות, שבמקום אחד היו גדולות, ובאחד – קטנות, והנה מתוך כך זכה פוסידון לאי האטלאנטי, והושיב שם את צאצאיו שילדה לו אשה בת תמותה, במקום אחד שהיה עשוי כדלהלן..

שופטים יא, 12, 21-24

וַיִּשְׁלַח יְפֹתַח מְלָאכִים אֶל מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן לֵאמֹר מַה לִּי וְלָךְ כִּי בָאתְ אֵלַי לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי... וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶת סִיחֹן וְאֶת כָּל עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּכּוּם וַיִּירֶשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל אֶרֶץ הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ הַהִיא. וַיִּירֶשׁוּ אֶת כָּל גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאֲרֻנוֹן וְעַד הַיַּבֵּק וּמִן הַמִּדְבָּר וְעַד הַיַּרְדֵּן. וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאֶתֶּה תִירֶשְׁנוּ. הֲלֹא אֶת אֲשֶׁר יוֹרִישֶׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ אוֹתוֹ תִירֶשׁ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִפְּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירֶשׁ.

שמואל א כו, 17-19

וַיִּכַּר שָׂאוּל אֶת קוֹל דָּוִד וַיֹּאמֶר הַקּוֹלֶךָ זֶה בְּנֵי דָוִד וַיֹּאמֶר דָּוִד קוֹלִי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ. וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה אֲדֹנָי רִדְף אַחֲרַי עֲבָדוּ כִּי מָה עֲשִׂיתִי וּמָה בְיָדִי רָעָה. וְעַתָּה יִשְׁמַע נָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרַי עֲבָדוּ. אִם יְהוָה הִסִּיתָךָ בִּי יָרַח מִנְחָה וְאִם בְּנֵי הָאָדָם אֲרוּרִים הֵם לִפְנֵי יְהוָה כִּי גִרְשׁוּנִי הַיּוֹם מִהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת יְהוָה לֵאמֹר לָךְ עֲבָד אֱלֹהִים אַחֲרַיִם.

שיעור 3: המלכת ה' בשירת האזינו - המשך

מלכים ב, יז, 24-28

ויבא מלך אשור מבבל ומכותה ומעווא ומחמת וספרוים וישב בערי שמרון תחת בני ישראל וירשו את שמרון וישבו בעריה. ויהי בתחלת שבתם שם לא יראו את יהוה וישלח יהוה בהם את האריות ויהיו הרגים בהם. ויאמרו למלך אשור לאמר הגוים אשר הגלית ותושב בערי שמרון לא ידעו את משפט אלהי הארץ וישלח בם את האריות והנם ממיתים אותם כאשר אינם ידעים את משפט אלהי הארץ. ויצו מלך אשור לאמר הליכו שמה אחד מהכהנים אשר הגליתם משם וילכו וישבו שם וירם את משפט אלהי הארץ. ויבא אחד מהכהנים אשר הגלו משמרון וישב בבית אל ויהי מורה אתם איך יראו את יהוה.

רות א, 15-17

ותאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה שובי אחרי יבמתך. ותאמר רות אל תפגעני בי לעזובה לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליו עמך עמי ואלהיך אלהי. באשר תמותי אמות ושם אקבר כה יעשה יהוה לי וכה יוסיף כי המות, יפריד ביני ובינך.

רות ב, 10-12

ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני ואנכי נכריה. ויען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך ותעזבי אביך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום. ישלם יהוה פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם יהוה אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו.

דברים ד, 19-20

ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת והשתחית להם ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים. ואתכם לקח יהוה ויוצא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה.

דברים י, 17

כי יהוה אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים האל הגדל הגבר והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד

בראשית א, 17-18

ויתן אתם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך וירא אלהים כי טוב.

בראשית יד, 17-23

ויצא מלך סדם לקראתו אחרי שובו מהכות את כדרלעמר ואת המלכים אשר אתו אל עמק שוה הוא עמק המלך. ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון. ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ. וברוך אל עליון אשר מגן צריף בידו ויתן לו מעשר מכל. ויאמר מלך סדם אל אברם תן לי הנפש והרכש קח לך. ויאמר אברם אל מלך סדם הרמתי ידי אל יהוה אל עליון קנה שמים וארץ. אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם.

במדבר כד, 15-16

איה נפלת משמים הילל בן שחר נגדעת לארץ חולש על גוים. ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה ממעל לכוכבי אל ארים כסאי ואשב בהר מועד בירכתי צפון. אעלה על במתי עב אדמה לעליון. אה אל שאול תורד אל ירכתי בור.

ישעיהו יד, 12-15

איה נפלת משמים הילל בן שחר נגדעת לארץ חולש על גוים. ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה ממעל לכוכבי אל ארים כסאי ואשב בהר מועד בירכתי צפון. אעלה על במתי עב אדמה לעליון. אה אל שאול תורד אל ירכתי בור.

דברים לב, 1-43

הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי. יַעֲרַף כַּמָּטֵר לִקְחֵי תִזְלַל כְּטַל אִמְרַתִּי כְּשֶׁעִירִם עָלַי דְּשֵׂא וְכִרְבִּיבִים עָלַי עֵשֶׂב. כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא וְהוּב גִּדְלָל לֹאֲלֵהִינוּ. הַצּוֹר תַּמִּים פָּעֵלוּ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפֹּט אֵל אַמּוֹנָה וְאִין עוֹל צְדִיק וְיִשָּׁר הוּא. שַׁחַת לוֹ לֹא בָּנִיו מוֹמֵם דּוֹר עֲקָשׁ וּפְתִלְתֵּל. הַ לִּיהוָה תִּגְמְלוּ זֹאת עִם נָבֵל וְלֹא חֲכָם הַלּוֹא הוּא אֲבִיךָ קִנְיָה הוּא עֲשֵׂה וְיִכְנָנֶה.

זָכַר יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שְׁנוֹת דּוֹר וְדוֹר שָׂאֵל אֲבִיךָ וַיְגִדְךָ זְקִינְיָה וַיֹּאמְרוּ לְךָ. בְּהִנְחַל עֲלִינוּ גוֹיִם בְּהַפְרִידוּ בְּנֵי אָדָם יֵצֵב גְּבֻלַת עַמִּים לְמִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כִּי חֶלֶק יְהוָה עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. יִמְצָאֵהוּ בְּאָרֶץ מְדַבֵּר וּבִתְהוֹ יִלַּל יִשְׁמֵן יִסְבְּכְנָהוּ יְבוֹנְנָהוּ יִצְרְנָהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינָו. כְּנֹשֶׁר יַעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזְלָיו יִרְחַף יִפְרֹשׁ כְּנַפָּיו יִקְחָהוּ יִשְׂאָהוּ עַל אֲבָרְתוֹ. יְהוָה בְּדָד יִנְחָנוּ וְאִין עִמּוֹ אֵל נָכַר. יִרְכַּבְהוּ עַל בְּמַתִּי אָרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבַת שְׂדֵי וַיִּנְקָהוּ דְבַשׁ מִסְּלַע וְשִׁמֵן מִחֲלֵמִישׁ צוֹר. חֲמַאת בְּקָר וְחֵלֶב צֹאן עִם חֵלֶב פְּרִים וְאִילִים בְּנֵי בָשָׁן וְעֵתוּדִים עִם חֵלֶב כְּלִיֹּת חֹטֵה וְדָם עֲנַב תִּשְׁתֶּה חֲמֹר. וַיִּשְׁמֵן יִשְׂרוֹן וַיִּבְעֹט שְׁמֹנֶת עֲבִית כְּשֵׁית וַיִּטֵּשׂ אֱלֹהֵי עֲשָׂהוּ וַיִּנְבֵּל צוֹר יִשְׁעָתוֹ.

יִקְנָאֵהוּ בְּזָרִים בְּתוֹעֵבַת יַכְעִיסָהוּ. יִזְבַּחוּ לִשְׂדִים לֹא אֱלֹהֵי אֱלֹהִים לֹא יִדְעוּם חֲדָשִׁים מְקָרֵב בָּאוּ לֹא שְׁעָרוּם אֲבִיתִיכֶם. צוֹר יִלְדֶךָ תִּשִׂי וְתִשְׁכַּח אֵל מַחֲלָלֶךָ.

וַיִּרְא יְהוָה וַיִּנְאֹץ מִכַּעַס בְּנֵיו וּבִנְתָיו. וַיֹּאמֶר אֲסִתִּירָה פְּנֵי מֵהֶם אֲרָאָה מֵה אַחֲרֵיתָם כִּי דוֹר תִּהְפְּכַת הִמָּה בְּנִים לֹא אֲמֵן בָּם. הֵם קִנְאוּנֵי בְלֹא אֵל כְּעִסוּנֵי בְּהִבְלִיָּהֶם וְאִנִּי אֶקְנִיאֵם בְּלֹא עִם בְּגוֹי נָבֵל אֲכַעִיסֵם. כִּי אִשׁ קִדְחָה בְּאִפִּי וְתִקַּד עַד שְׂאוֹל תַּחֲתִית וְתֹאכַל אָרֶץ וַיִּבְלָה וְתִלְהֹט מוֹסְדֵי הָרִים. אֲסַפֶּה עֲלֵימוּ רְעוֹת חֲצִי אֲכַלָּה בָּם. מִזֵּי רַעַב וּלְחָמֵי רִשְׁף וְקָטֵב מְרִירֵי וְשָׁן בְּהֵמוֹת אֲשַׁלַּח בָּם עִם חֲמַת זֹחֲלֵי עֶפְרָי. מִחוּץ תִּשְׁכַּל חֶרֶב וּמַחֲדָרִים אֵימָה גַם בַּחֲוֹר גַּם בְּתוֹלָה יוֹנֵק עִם אִישׁ שִׁיבָה.

אִמְרַתִּי אֶפְאִיָּהֶם אֲשַׁבִּיתָה מֵאֲנוּשׁ זָכָרָם. לוֹלִי כַּעַס אוֹיֵב אֲגוֹר פֶּן יִנְכְּרוּ צְרִימוּ פֶן יֹאמְרוּ יְדִינוּ רָמָה וְלֹא יְהוָה פָּעֵל כָּל זֹאת. כִּי גוֹי אֲבָד עֲצוֹת הִמָּה וְאִין בָּהֶם תְּבוּנָה. לוֹ חֲכָמוֹ יִשְׁכִּילוּ זֹאת יְבִינוּ לְאַחֲרֵיתָם. אֵיכָה יִרְדֹף אַחַד אֶלְף וּשְׁנַיִם יִנִּיסוּ רַבָּה אִם לֹא כִי צוֹרֵם מְכָרָם וַיְהוָה הַסְּגִירָם. כִּי לֹא כְּצוֹרְנוּ צוֹרֵם וְאִיבִינוּ פְּלִילִים.

כִּי מִגִּפְן סֹדֵם גִּפְנָם וּמִשְׁדָּמַת עֲמָרָה עֲנַבְמוּ עֲנַבֵּי רוּשׁ אֲשַׁפְּלַת מְרֹרֶת לָמוֹ. חֲמַת תְּנִינָם יִינָם וְרֹאשׁ פְּתַנִּים אֲכֹר. הֲלֹא הוּא כְּמֵס עֲמָדֵי חֲתָם בְּאוֹצְרֹתָי. לִי נָקָם וְשִׁלְמָ לְעַת תִּמְוֹט רַגְלָם כִּי קָרוֹב יוֹם אִידָם וְחַשׁ עֲתֵדַת לָמוֹ.

כִּי יִדִּין יְהוָה עִמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנַחֵם כִּי יִרְאָה כִּי אֲזַלְתָּ יָד וְאָפַס עָצוֹר וְעָזוּב.

וְאֹמֶר אֵי אֲלֵהִימוּ צוֹר חֲסִיו בּוֹ אֲשֶׁר חֵלֶב זָבַחִימוּ יֹאכְלוּ יִשְׁתּוּ יִין נְסִיכָם יִקוּמוּ וַיַּעֲזֹרְכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה. רָאוּ עֵתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאִין אֱלֹהִים עֲמָדֵי אֲנִי אֲמִית וְאֲחִיָּה מַחֲצָתִי וְאֲנִי אֲרָפָא וְאִין מִיָּדִי מִצִּיל. כִּי אֲשֵׁא אֵל שָׁמַיִם יְדִי וְאִמְרַתִּי חֵי אֲנֹכִי לְעֵלָם. אִם שְׁנוֹתֵי בְּרַק חֲרָבִי וְתֹאחַזוּ בְּמִשְׁפֹּט יְדִי, אֲשִׁיב נָקָם לְצָרֵי וְלִמְשֻׁנָּי אֲשַׁלֵּם. אֲשַׁכִּיר חֲצִי מְדָם וְחֲרָבִי תֹאכַל בְּשֶׁר מְדָם חֲלָל וְשִׁבְיָה מְרֹאשׁ פְּרַעוֹת אוֹיֵב.

הַרְנִינוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי דָם עֲבָדָיו יִקוּם וְנָקָם יִשִּׁיב לְצָרָיו וְכִפַּר אֲדָמָתוֹ עִמּוֹ.

שיעור 4: המלכת ה' בתהילים פב – קריאה ראשונה

תהילים פב

מִזְמוֹר לְאַסָּף. אֱלֹהִים נֹצַב בְּעֵדֶת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט. עַד מָתִי תִשְׁפֹּטוּ עוֹל וּפְנֵי רְשָׁעִים תִּשְׂאוּ סֵלָה. שִׁפְטוּ דָל וַיִּתּוֹם עֲנִי וְרֵשׁ הַצְּדִיקוּ. פְּלִטוּ דָל וְאַבְיוֹן מִיַּד רְשָׁעִים הַצִּילוּ. לֹא יִדְעוּ וְלֹא יִבְיִנוּ בְּחִשְׁכָּה יִתְהַלְכוּ יְמוּטוּ כָּל מוֹסְדֵי אָרֶץ. אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן כָּלְכֶם. אֲכֹן כְּאָדָם תִּמְוֹתוֹן וּכְאֶחָד הַשָּׂרִים תִּפְלוּ. קוֹמָה אֱלֹהִים שִׁפְטָה הָאָרֶץ כִּי אַתָּה תִּנְחַל בְּכָל הַגּוֹיִם.

פירוש רש"י על תהילים פב

אלהים נצב בעדת אל - לראות אם אמת ישפוטו. ואתם, הדיינים,
עד מתי תשפטו עול.

אלהים אתם - מלאכים; כשנתתי לכם תורה, נתתיה לכם על מנת שאין מלאך המות שולט עוד בכם.
קומה אלהים - אסף התחיל להתפלל, שיקום ויכרית דיינים מקולקלים מישראל. כי אתה הוא הנוחל
בכל הגוים והכל בידך לשפוט.

תהילים יד

לְמִנְצַח לְדָוִד. אָמַר נָבֵל בְּלָבוֹ אֵין אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוּ הַתְּעִיבוּ עֲלֵיָהָ אֵין עֲשֵׂה טוֹב. יְהוָה מִשְׁמִיִּם הִשְׁקִיף
עַל בְּנֵי אָדָם לְרֹאוֹת הַיֵּשׁ מִשְׁכִּיל דַּרְשׁ אֶת אֱלֹהִים. הַכֹּל סָר יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֲשֵׂה טוֹב אֵין גַּם אֶחָד. הֲלֹא
יִדְעוּ כָּל פְּעֻלֵי אֲנֹן אֲכָלִי עֲמִי אֲכָלוּ לֶחֶם יְהוָה לֹא קָרָאוּ. שֵׁם פָּחַדוּ פָּחַד כִּי אֱלֹהִים בְּדוֹר צְדִיק. עֲצַת עֲנִי
תִּבְיִשׁוּ כִּי יְהוָה מִחֶסְהוּ. מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוֹת עֲמוֹ יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל.

תהילים נג

לְמַנְצַחַ עַל מַחְלַת מִשְׁכִּיל לְדָוִד. אָמַר נָבֵל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוּ וְהִתְעִיבוּ עוֹל אֵין עֲשֵׂה טוֹב. אֱלֹהִים מִשְׁמִים הַשְׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם לְרֵאוֹת הַיֵּשׁ מִשְׁכִּיל דַּרְשׁ אֶת אֱלֹהִים. כָּלוּ סָג יַחְדוֹ נֶאֱלָחוּ אֵין עֲשֵׂה טוֹב אֵין גַּם אַחַד. הֲלֹא יָדְעוּ פְעֻלֵי אֹן אֲכָלֵי עֲמֵי אָכְלוּ לֶחֶם אֱלֹהִים לֹא קָרְאוּ. שָׁם פָּחְדוּ פָּחַד לֹא הָיָה פָּחַד כִּי אֱלֹהִים פָּזַר עֲצָמוֹת חֲנֹךְ הִבְשֵׁתָהּ כִּי אֱלֹהִים מְאָסָם. מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשְׁעוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוֹב אֱלֹהִים שְׁבוֹת עֲמוֹ יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל.

ישעיהו כד, 21-23

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד יְהוָה עַל צָבָא הַמְרוֹם בְּמְרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאָדָמָה עַל הָאָדָמָה. וְאָסְפוּ אֲסִפָּה אֲסִיר עַל בּוֹר וְסָגְרוּ עַל מִסְגָּר וּמְרַב יָמִים יִפְקְדוּ. וְחִפְרָה הִלְבְּנָה וּבּוֹשָׁה הַחֲמָה כִּי מֶלֶךְ יְהוָה צָבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם וְנָגַד זְקִנָיו כְּבוֹד.

ישעיהו כז, 1

בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד יְהוָה בְּחֲרָבוֹ הַקָּשָׁה וְהַגְדוּלָה וְהַחֲזָקָה עַל לוֹיִתָּן נַחֲשׁ בְּרַח וְעַל לוֹיִתָּן נַחֲשׁ עַקְלָתוֹן וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בַּיָּם

שיעור 5: המלכת ה' בתהילים פב – קריאה שנייה

תהילים פב

מִזְמוֹר לְאַסָּף. אֱלֹהִים [=ה'] נִצַּב בְּעֵדֶת אֵל בִּקְרַב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט. עַד מָתִי תִשְׁפָּטוּ עוֹל וּפְנֵי רָשָׁעִים תִּשְׂאוּ סֵלָה. שִׁפְטוּ דָל וְיִתּוֹם עֲנִי וְרֵשׁ הַצְּדִיקוּ. פְּלִטוּ דָל וְאֶבְיוֹן מִיַּד רָשָׁעִים הַצִּילוּ. לֹא יָדְעוּ וְלֹא יִבְיִנוּ בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלְכוּ יְמוּטוּ כָּל מוֹסְדֵי אָרֶץ. אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלִיוֹן כָּלְכֶם. אַכֵּן כְּאָדָם תִּמְוֹתוֹן וּכְאֶחָד הַשָּׂרִים תִּפְלוּ. קוֹמָה אֱלֹהִים [=ה'] שִׁפְטָה הָאָרֶץ כִּי אַתָּה תִּנְחַל בְּכָל הַגּוֹיִם.

שמות יח, 14-16

וַיֵּרָא חֲתָן מֹשֶׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה לְעָם וַיֹּאמֶר מָה הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לְעָם מִדּוּעַ אַתָּה יוֹשֵׁב לְבַדְּךָ וְכָל הָעָם נֹצֵב עֲלֶיךָ מִן בְּקָר עַד עֶרֶב. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחַתְּנוֹ כִּי יָבֹא אֵלַי הָעָם לְדַרְשׁ אֱלֹהִים. כִּי יִהְיֶה לָהֶם דְּבַר בָּא אֵלַי וְשִׁפְטֵתִי בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ וְהוֹדַעְתִּי אֶת חֻקֵי הָאֱלֹהִים וְאֶת תּוֹרֹתָיו.

ישעיהו ג, 13-15

נֹצֵב לְרִיב יְהוָה וְעֹמֵד לְדִין עַמִּים [תה"ש: עמו]. יְהוָה בְּמִשְׁפָּט יָבֹוא עִם זִקְנֵי עַמּוֹ וְשָׂרֵיו וְאַתֶּם בְּעֶרְתֶּם הַכְּרֵם גִּזְלַת הָעֲנִי בְּבִתְיֹכֶם. מָה לָכֶם תִּדְכְּאוּ עַמִּי וּפְנֵי עַנְיִים תִּטְחַנּוּ נָאם אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת.

תהילים מה, 8

אַהֲבַת צְדָק וְתִשְׁנֹא רָשָׁע עַל כֵּן מִשְׁחָה אֱלֹהִים אֱלֹהֵיךָ שְׁמֵן שִׁשׁוֹן מִחֲבָרֶיךָ

תהילים ב, 7-9

אֶסְפָּרָה אֶל חֵק יְהוָה אֲמַר אֵלַי בְּנֵי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְתֶיךָ. שְׂאֵל מִמֶּנִּי וְאַתָּנָה גוֹיִם נַחֲלַתְךָ וְאַחֲזַתְךָ אֶפְסִי אָרֶץ. תִּרְעַם בְּשִׁבְט בְּרֹזַל כְּכֹלִי יוֹצֵר תִּנְפָצִם.

מיכה ד, 13

קוֹמִי וְדוּשִׁי בַת צִיּוֹן כִּי קָרְנָה אֲשִׁים בְּרֹזַל וּפְרִסְתֶיךָ אֲשִׁים נְחוּשָׁה וְהִדְקוֹת עַמִּים רַבִּים...

דברים יז, 7

יָד הָעֲדִים תִּהְיֶה בּוֹ בְּרֹאשׁוֹנָה לְהִמִּיתוֹ וְיָד כָּל הָעָם בְּאַחֲרֹנָה וּבְעֶרְתָּ הָרַע מִקְרַבְךָ

שמות יב, 12

וְעִבְרַתִּי בְּאָרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהִכִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאָרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעֹשֶׂה שִׁפְטִים אֲנִי יְהוָה.